

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Серія: Філологія
(мовознавство)**

Випуск 23

Вінниця - 2016

УДК 80/82 (062.522)
ББК Я54 + 80/83я54
В 48

В 48 Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / [Гол. ред. Н.Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2016. – Вип. 23. – 310 с.

ISBN 978-966-2337-89-1

Затверджено як друковане періодичне видання, що включається до Переліку наукових фахових видань України, наказом Міністерства освіти і науки України
(Додаток 12 до наказу Міністерства освіти і науки України 16.05.2016 № 515)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КБ № 8416 від 06.02.2004

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іваницька Н.Л., доктор філологічних наук, професор (Вінниця) (головний редактор);
Завальнюк І.Я., доктор філологічних наук, професор (Вінниця) (заступник головного редактора);
Баган М.П., доктор філологічних наук, професор (Київ);
Городенська К.Г., доктор філологічних наук, професор (Київ);
Іваницька Н.Б., доктор філологічних наук, професор (Київ);
Коваль Л.М., доктор філологічних наук, доцент (Вінниця);
Когіш Мігай, доктор філологічних наук, професор (Угорщина);
Кононенко І.В., доктор філологічних наук, професор (Польща);
Куцевол О.М., доктор педагогічних наук, професор (Вінниця);
Мозер Міхаель, доктор філологічних наук, професор; (Австрія);
Німчук В.В., доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України (Київ);
Павликівська Н.М., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);
Руснак І.Є., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);
Слободинська Т.С., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);
Харитончик З.А., доктор філологічних наук, професор (Білорусь);
Ямчинська Т.І., кандидат філологічних наук, доцент (Вінниця).

Рецензенти: **Степаненко М.І.**, доктор філологічних наук, професор (Полтава);
Славова Л.О., доктор філологічних наук, доцент (Київ).

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 23.11.2016 р.).

Статті подано в авторській редакції.

При використанні матеріалів збірника покликання на «Наукові записки» є обов'язковим.

Адреса редакції:

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21100; тел. (0432) 275-589.

УДК 80/82 (062.522)
ББК Я54 + 80/83я54

ISBN 978-966-2337-89-1

© Автори статей, 2016

2. Васильев Л. М. Семантика русского глагола: Учеб. пособие для слушателей фак. повышения квалификации / Л. М. Васильев. – М. : Высшая школа, 1981. – 184 с.
3. Гак В.Г. Пространство мысли (Опыт систематизации слов ментального поля) / В.Г. Гак // Логический анализ языка. Ментальные действия. – М: Наука, 1993. – С. 22 – 26.
4. Зеленецкий А. Л. Теория немецкого языкознания : Учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений. / Зеленецкий А. Л., Новожилова О. В. – М. : Академия, 2003. – 400 с.
5. Калиущенко В. Д. Типология отымённых глаголов / В. Д. Калиущенко. – Донецк : Донеччина, 1994. – 420 с.
6. Кобызева И. М. Мысль и идея на фоне категоризации ментальных имён / И. М. Кобызева // Логический анализ языка: ментальные действия. – М. : Наука, 1993. – С. 95–105.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / [под ред. В. Н. Ярцевой]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
8. Падучева Е. В. К аспектуальным свойствам ментальных глаголов: перфектные видовые пары / Е.В. Падучева // Логический анализ языка: ментальные действия. – М. : Наука, 1993. – С.111–120.

Голяк В., Крайняк О. Лексико-семантичні особливості дієслів зі значенням „думати” в сучасній німецькій мові. У статті розглядається лексико-семантична група німецьких дієслів із значенням «думати», яка займає центральне місце серед дієслів, які характеризують психічну діяльність людини. Показник, що обумовлює наявність категорії «вважати» в смисловій структурі предиката, дозволяє визначити універсальний набір вимог до ситуації мислення, а також виявити основні семантичні ознаки дієслів досліджуваної групи. Вивчення лексичних одиниць як елементів мовної системи, яка тісно пов'язана з теорією семантичного поля і лексико-семантичних груп, допомагає визначити приналежність лексичної одиниці до певної групи парадигматического типу. Предикати даної лексико-семантичної групи характеризуються різноманітністю граматичних категорій і форм. Вони мають свої парадигматичні та синтагматичні особливості і можуть утворювати парадигми, лексичні мікросистеми: лексико-семантичні групи, семантичні поля, синонімічні і антонімічні ряди слів.

Ключові слова: системний аналіз лексики, предикат, лексико-семантичне поле, лексико-семантичний варіант, лексико-семантична група, ментальне поле, семантична валентність.

Golyak V., Krainiak O. Lexico-semantic features of verbs meaning "to think" in the modern German language. The article studies the lexico-semantic group of German verbs meaning "to think" that is central among the verbs describing human mental activity. The indicator that stipulates the presence of the category "to believe" in the semantic structure of the predicate allows to determine a universal set of requirements to the situation of thinking, and identify the main semantic features of the verbs of the analysed group. The study of lexical units as elements of the language system, which is closely related to the theory of semantic fields and lexico-semantic groups, helps identify lexical unit belonging to a definite group of paradigmatic type. The predicates of lexico-semantic group are characterized by a variety of grammatical categories and forms. They have their paradigmatic and syntagmatic features and can form paradigms, lexical microsystems: lexico-semantic groups, semantic fields, synonymic and antonymic series of words.

Key words: systematic analysis of the vocabulary, predicate, lexico-semantic field, lexico-semantic variant, lexico-semantic group, mental field, semantic valence.

Валентина Заєць
(Київ)

УДК 811.161.2' 367.624 "19/20"

ДИНАМІКА СЛОВОТВІРНОЇ НОРМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ РЕСУРСІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ЗМІ КІНЦЯ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті з'ясовано динаміку словотвірної норми в інформаційному ресурсі засобів масової інформації кінця ХХ – початку ХХІ століття. Проаналізовано погляди мовознавців на словотвірну норму. Подано результати статистичного дослідження новотворів. Проаналізовано неунормоване вживання активних дієприкметників, проілюстровано типові випадки слововживання в періодиці досліджуваного періоду. Визначено суб'єктивно-оцінювальну роль юкстапозитів на позначення якостей, станів, процесів. Доведено емоційно-оцінювальну функцію інішомовних компонентів складних слів.

Ключові слова: засоби масової інформації, словотвірна норма, денотати, новотвори, юкстапозити, okazaціоналізми, узуальне слово.

Постановка проблеми (постановка проблеми в контексті сучасної філологічної науки та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями).

Словотвірна система сучасної української літературної мови має зв'язок із мовними рівнями (фонологією, морфологією, синтаксисом, граматиною), що дає можливість відстежити способи вираження нових значень слів у різних функціональних стилях, зокрема публіцистичному.

Інформаційний ресурс періодики здатний до постійного оновлення і може ілюструвати певні зміни в мовній практиці, які сучасні мовознавці К. Городенська, С. Єрмоленко, Л. Струганець, О. Тараненко називають динамікою мовної норми [2; 4; 8; 10]. Як слушно зауважує Т. Коць, що «в окремі періоди розвитку літературної мови варто говорити про існування прескриптивної і дескриптивної мовної норми», тому що прескриптивна норма ілюструє певні «тенденції відбору і правил використання мовних засобів», тоді як дескриптивна норма «відбиває реально вживані в мові лексеми, словоформи, мовні конструкції» [6, с. 175]. Г. Яворська розглядає поняття «дескриптивна» і «прескриптивна» лінгвістика і вважає їх необхідними для створення літературних норм об'єктивного опису мовного матеріалу [11, с. 299].

Як бачимо, спеціального дослідження потребує хід словотвірних норм в інформаційному ресурсі періодики наприкінці ХХ – початку ХХІ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання активності громадського та суспільно-політичного життя потребувало семантичного тлумачення, відповідної динаміки мовних оцінок. Як зауважує О. Стишов, «у мові засобів масової інформації найвиразніше виявляється експресивна функція словотворення» [9, с. 122]. Денотати періодики кінця ХХ – початку ХХІ ст. ілюструють словотворчі процеси та переміщення словотвірних норм.

Українські мовознавці К. Городенська, Л. Струганець, О. Стишов, Є. Карпіловська, Т. Коць, Г. Сюта, С. Бибик та ін. зробили вагомий внесок у упорядкування словотвірної системи, кодифікації її норм.

Типові випадки неправильного використання активних дієприкметників окреслені в розвідках З. Сікорської. Дослідниця застерігає від неправильного використання активних дієприкметникових одиниць із суфіксами *-ущ-*, *-ащ-*, *-ви-* [7, с. 35.], які є результатом штучного неприродного утворення.

Мета статті – визначити типові випадки порушення словотвірної норми в засобах масової інформації. Завдання розвідки – зафіксувати питомо українські словотворчі афікси на позначення трансформацій у соціумі, застерегти від неправильного вживання словотворчих засобів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фактичний матеріал цього дослідження становлять публікації кінця ХХ – початку ХХІ століття в часописах «Культура і життя», «Літературна Україна», «Магістраль», «Молодь України», «Україна молода», «Сільські вісті», «Слобідський край», «Нова Тернопільська газета».

В аналізованих публікаціях часописів спостерігаємо тенденції до відновлення певних засобів словотворення, повернення до питомо українських афіксів. Засвідчимо активне послуговування в мовній практиці віддієслівними дериватами за допомогою суфіксів *-ач*, *-ник*, *-льник*, *-ар*, *-ець* для «творення назв осіб за різними ознаками», на кшталт: *оглядач*, *підспівувач*, *споживач*, *користувач*, *дресирувальник*, *нападник*, *вкладник*, *розробник*, *постачальник*, *позичальник*, *рекламодавець*, *промовець* («Попливли») і відповідні гроші, оскільки *позичальника кредиту уряд не визначив, а «Укragропромбїржа» лише отримувала техніку і передавала її користувачам* (СВ, 1999, 10 грудня); «Бійцям курдського ополчення вдалося вибити *нападників* з міста і відкинути до іранського кордону, однак три села вчора ще залишилися в руках ісламістів»; «Ще одна, але дуже важлива причина нашої в земельному питанні, і тут ми ніколи не погодимося з президентськими підспівувачами з Аграрної партії» (СВ, 2001, 4 жовтня); «Одне слово, зазначають *оглядачі*, нічого істотно нового третій проект не містить» (СВ, 2003, 16 жовтня); «За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідає *рекламодавець*» (УМ, 1995, 15 серпня).

Як слушно зауважує Т. Коць, що «мова преси часто підсилюється емоційно-оцінною функцією» [6, с. 76]. Тому у денотатах публіцистичного стилю досліджуваного періоду засвідчуємо вплив іншомовних запозичень на позначення результатів розвитку різних галузей народного господарства, соціальної сфери. Складні конфігурації слів із першим незмінним компонентом стали проникати з публіцистичного в інші стилі, зокрема художній, наприклад: *віце-спікер, блиц-коментар, блиц-турнір, блиц-новини, блиц-кредит, кафе-клуб, медіа-інфраструктура, панно-композиція, прес-клуб, рок-гурт, рок-марафон, рок-фестиваль, тайм-аут, ток-шоу, шоу-мен, шоу-бізнес*.

На думку К. Городенської, такі новотвори «деформують граматичну традицію української мови передавати атрибутивність за допомогою прикметника [3, с. 7]. Це впливає на орфографічну норму, за словами К.Городенської, денотати із **блиц-** (означає 'короткий, дуже короткий, миттєвий, блискавичний') потрібно писати разом на позначення словосполучень, як-от: коротке опитування (*блицопитування*), короткий візит (*блицвізит*), короткий огляд (*блицогляд*), коротке інтерв'ю (*блицінтерв'ю*) та ін [3, с. 94–95].

Потреба суспільства позначати історичні поступи, характеризувати етапи розвитку соціуму викликала появу денотатів (іменники-юкстапозити) із загальновідомих узуальних слів. На нашу думку, такі новотвори виконують суб'єктно-оцінювальну функцію і окреслюють індивідуально-авторське ставлення за певними характеристиками (назв професій, посад, приналежність до певних угруповань, партій, національностей тощо).

К. Брітікова іменники-юкстапозити поділяє на дві групи: «юкстапозити, що складаються зі слова-домінанти і слова-ідентифікатора без оцінного значення» і такі, «в складі яких об'єднано слово-домінанту та слово-характеризатор з оцінною семантикою» [1, с. 199]. Характеризатор надає додаткового конотативного значення опорному слову, інколи позитивна оцінка або навпаки негативна. В аналізованому матеріалі відстежуємо близько 100 денотатів, які ілюструють оцінювальну функцію суб'єкта (автора тексту): опорне слово стоїть у постпозиції до характеризатора і доповнюється оцінкою «характеризатора» з позитивним або негативним еквівалентом: *депутат-порушник, депутат-інтелектуал, друзі-соціалісти, газетяр-журналіст, чиновник-самодур, чоловік-самодур, свинарі-любители, потвори-нелюди, режисер-професіонал, режисер-реформатор, художник-кераміст, спекулянти-комерсанти, обиватель-чиновник, християнин-українець та ін. («Селянам-орендодавцям – не менше 5 відсотків паю» (СВ, 2001, 4 жовтня); «Одна з його авторів Н. Вітренко, представляючи колегам колективний труд, полум'яно доводила, що мета його – унеможливити подібне банкрутство-розкрадання інших банків» (СВ, 2001, 4 жовтня)).*

Публіцистика окресленого періоду широко послугоувалася юкстапозитами, серед яких чимало нараховуємо новотворів, представлених у різних жанрах періодики, що надає можливість автору об'єктивно, повно донести інформацію, вплинути на читача, сформувати думку.

Автори почасти використовують денотати з негативною оцінкою суб'єкта, на кшталт: «Як казав один баран, товариш вовк знають, кого з'їсти, і як казав один **мисколиз-підлигайло**, не обов'язково бути особистістю, щоб творити свій культ» (СВ, 2004, 8 липня).

У публіцистичному стилі окресленого періоду засвідчені оказіоналізми, які не мають системних відношень з узусом і є його протиставленням. За визначенням С. Єрмоленко оказіоналізми «створені для певного контексту або ситуації слова, не потрапляють до словників» [4, с. 11]. Отже, до оказіональної лексики відносимо номінативи, засвідчені у мови українськомовної періодики кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.: *беркутівець, приватбанківець, лукашенківщина, кучмівщина, бютівці, нашоукраїнці, бандократія, сталінщина, засухівщина, кучмани, кучмовози, кравчучки та ін. («Водні гармати. Таку зброю **кучмівщина** сконструювала проти мирних демонстрантів» (СВ, 2003, 8 липня)).*

Відстежуємо у текстах часописів відіменні деривати з суфіксом **-іст(-ист)** на позначення приналежності осіб до певних соціальних угруповань, політичних партій: *авантюрист, автокефаліст, гекачепіст, ісламіст, кучміст, путчист, солідарист, терорист, фінансист. «Бійцям курдського ополчення вдалося вибити нападників з міста і відкинути до іранського кордону, однак три села вчора ще залишилися в руках **ісламістів**» (СВ, 2001, 4 жовтня).*

Помітно активізувалися в мові публіцистичного стилю віддієслівні іменники з суфіксом **-ник** на позначення роду занять осіб, або виконання ними певних дій, на кшталт: *виробник, вкладник, уболівальник, нападник, розробник, розпорядник, постачальник, ремонтник, бюджетник, власник, союзник, телевізійник, списочник, корабельник, комп'ютерник, спільник* («І пристрасті на футбольному полі та навколо нього часом вирують такі, що в уболівальників голова йде обертом» (СК, 2006, 14 вересня)).

Діяльність громадського та суспільно-політичного життя вплинула на семантику тлумачень носіїв певних процесуальних ознак, учасників, авторів політичних ідей питомо українським суфіксом **-ець**, на кшталт: *бютовець, винуватець, вітренківець, державець, держслужбовець, драгоманівець, есдепівець, нашоукраїнець, омонівець, посадовець, промовець, пинзенківець, побутовописець, работрговець, чорнобилець, технікумовець* («Конфлікт вичерпується одразу, досить лише **винувати** сказати чарівне слово «Вибачте» (СК, 2006, 14 вересня).

У словотворенні 90-х років ХХ ст. помітно стала активність денотатів із запозиченим формантом **-ація, -ізація/-изація**, поява яких, на думку Т. Коць, є наслідком глобалізації суспільно-політичного життя і прагненням добирати узуальні слова такого словотвірного типу: *деморалізація, інформатизація, індексація, криміналізація, лібералізація, сертифікація, християнізація* [6, с. 138 – 139]. За твердженням О. Стишова, динаміка використання іншомовних словотвірних типів із вищевказаними формантами «є виявом того, що в дериваційних процесах аналізованого періоду досить помітною є тенденція до європеїзації чи, за іншою термінологією, до інтернаціоналізації словотвірних типів, що виявляється в зростанні активності як твірних основ, так і афіксальних морфем, що мають загальноєвропейський або ширше – інтернаціональний характер...» [9, с. 132].

У текстах засобів масової інформації досліджуваного періоду засвідчено 32 випадки вживання неприродних дієприкметників із суфіксами **-юч-, -ащ-, -** на кшталт: *вібруючі плями, головуючий суду, господарюючі об'єкти, гнітючі багнища, згасаюча краса, керуючий відділом, пільги працюючим, проникаючі поранення, узагальнюючий образ, обслуговуючий кооператив*. Зазначимо, що зафіксовані випадки неунормованого використання дієприкметникових одиниць є наслідком зросійщеного українського мовлення, проникнення яких у засоби масової інформації, зокрема на сторінки часописів розхитувало граматичні норми літературної мови, на кшталт: *«Міжряддя вистеляють соломною, щоб не забрунювалися дозріваючі полуниці і не випаровувалася волога» (СЧ, 2000, 10 березня); «Особливо важливим пріоритетом на наступні 5 років є подолання існуючого нині штучного заниження вартості робочої сили, а також неприпустимо низького рівня соціальних витрат» (СЧ, 2000, 02 лютого); «... а навзаєм хоча б кілька разів нагодувати гарячою юшкою армію жebraючих ветеранів...» (УМ, 1995, 05 травня); Майже всі цивілізовані держави світу мають свої Національні виставочні центри сучасного мистецтва, що значно стимулює його розвиток (КіЖ, 1995, 29 березня); «Азотфіксуючі та фосформібілізуючі препарати ефективніше діють на бідних ґрунтах (СЧ, 2000, 15 вересня); «Пензель ковзає по поверхні аркуша, фарба розповзається, утворюючи вібруючі плями (КіЖ, 1995, 4 травня); «Правда їм тяжко повірити, що те, що має такий простий вигляд у її виконанні, насправді – виснажуюча робота» (На екранах України, 1993, 13 лютого)*. Дієприкметникова форма на **-юч** є вадою тексту і мала вживатися з афіксом **-лив**: *виснажливою*. Динаміку випадків неправильного використання активних дієприкметників відстежуємо здебільшого в текстах регіональних газет. Разом з тим натрапляємо на використання правильних і граматично неправильних форм, на кшталт: *«Читке його виконання повинно забезпечити підвищену увагу до засобів вимірювальної та випробувальної техніки, яка використовується на вже діючому напрямку швидкісного руху поїздів...» (Магістраль, 2002, 16 липня); «Харків'яни прагнули будь-що відірватися, за три хвилини до кінця на майданчик у «сорочці джокера» навіть з'явився граючий тренер «Універу» (СК, 2006р, 14 вересня)*. Натомість граматично правильним вважаємо вживання деривата **гравець-тренер** (гравець із тренерів). У часописах фіксуємо випадки вживання активних дієприкметників на **-чий**: *«Він відстоює його всупереч усім напастям, попри всі спотворюючі чинники, попри закинуті сіті агіток» (СК, 2006р, 14 вересня)*. Граматично правильним мало бути *«спотворювальні чинники»*.

Зазначимо, що в аналізованих виданнях чітко відстежуємо продуктивність неморфологічного способу словотворення, зокрема морфолого-синтаксичного. Переходи з одного лексико-граматичного класу слів в інший обумовлюються експресивністю, образністю, намаганням автора привернути увагу читача до висловленої думки в рубриках, заголовках періодики, на кшталт: «Багато **покликаних**, але **вибраних** – мало»; «**Чужі** тут ходять і навіть живуть» (УМ, 1995, 1 серпня); «Ядерна зброя України: **минуле** і думи» (УМ, 1995, 1 січня); «**Мертві** воляють до **живих**» (КіЖ, 1995, 13 грудня); «**Майбутнє** – за професіоналами» (МУ, 1999, 10 вересня); «**Старе** проти **нового**» (НТГ, 2000, 16 грудня); «Слово до наймолодших» (ЛУ, 2000, 16 березня).

В аналізованих текстах надibuємо субстантивовані іменники (40 варіантів) на позначення осіб за станом, становищем, на кшталт: *заарештовані, загиблі, затримані, здорові, знайомі, дислоковані, доставлені, молоді, неповнолітні, хворі, підозрювані, потерпілі, підлегли, постраждали, старі та ін.* («**Один** з «нашоукраїнців», народний депутат, добалакався до того – біля Івана Франка, до генія якого не дотягнутися нікому з **живих!** – що поставив в один ряд з Шевченком і Франком... Ющенко!» (СВ, 2003, 2 вересня); «У **вченого** занедужав син, і лікар призначив якнайчастіше поїти **хворого** гарячим молоком» (СВ, 2007, 3 січня); «У результаті здійсненого співробітниками СБУ комплексу заходів **підозруваних**, що прибув до Києва у справах, був **заарештований та доставлений** до Генпрокуратури України» (СВ, 2004, 24 червня).

Характерним для мови періодики окресленого періоду є явище прономіналізації, на кшталт: «Семеро **других** чекають **першого**» (УМ, 1995, 15 серпня); «У бій ідуть **одні старі**» (СВ, 1995, 14 липня); «Невеселі роздуми після одного ювілею» (КіЖ, 1995, 28 червня).

Отже, засвідчена динаміка словотвірних норм у періодиці окресленого періоду заслуговує на подальше опрацювання і може бути предметом досліджень з лексикології, синтаксису та стилістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бріткіова К. Роль юкстапозиції у творенні експресивно-оцінних номінацій особи / К. Бріткіова // Лінгвістичні студії: Збірник наукових праць. Випуск №14. – 2006. – С. 198–200.
2. Городенська К. Нові запозичення та новотвори на тлі фонетичної та словотвірної підсистем української літературної мови // Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць. вип. VIII [відп.ред. проф. Л.О. Симоненко]. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 3–9.
3. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення / К. Городенська. Наукове видання. Ін-т укр. мови НАН України. – Київ: КММ. – 2014. – 124 с.
4. Єрмоленко С. Я. Кодифікація норми // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2007. – С. 269.
5. Кислюк Л. Сучасна словотвірна норма української мови: мовна практика та кодифікація / Л. Кислюк // Українська мова – 2012. – № 1. – С. 52–66.
6. Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі / Т.А. Коць. – К. : Логос, 2010. – 303 с.
7. Сікорська З. Дієприкметникові одиниці як вада тексту / Сікорська О. // Дивослово. – 2009. – № 11. – С. 35–38.
8. Струганець, Л. В. Динаміка лексичних норм в українській лексикографії ХХ століття: Дис. д-ра філол. наук: 10. 02. 01. / Л. В. Струганець. – Київ, 2002. – 423 с.
9. Стишов О. А. Українська лексика ХХ століття: (На матеріалі засобів мас. інформації): Моногр. / О. А. Стишов. – 2-ге вид., переробл. – К.: Пугач, 2005. – 388 с.
10. Тараненко О. Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови / О. Тараненко // Мовознавство. – 2006. – №2–3. – С. 55.
11. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як влада. – К., 2000. – С. 299.

Заец В. Динамика словообразовательной нормы в информационном ресурсе украинскоязычных СМИ конца ХХ- начале ХХІ века. В статье выяснено динамику словообразовательной нормы в информационном ресурсе средств массовой информации конца ХХ - начала ХХІ века. Проанализированы взгляды языковедов на словообразовательную норму. Представлены результаты статистического исследования новообразований. Проанализировано ненормированное употребление активных причастий, проиллюстрировано типичные случаи словоупотребления в периодике исследуемого периода. Определена субъектно-оценочная роль юкстапозитов для обозначения качеств, состояний, процессов. Доказано эмоционально-оценочную функцию иностранных компонентов сложных слов.

Ключевые слова: средства массовой информации, словообразовательная норма, денотат, новообразования, юкстапозиты, окказионализмы, узуальне слово.

Zaiets V. The dynamics of word formation standards in the Ukrainian-information resource of the media late XX - early XXI century. The article revealed the dynamics of word formation standards in information resource media late XX - early XXI century. The views of the linguists on the word formation standards were analyzed. The results of a statistical study of tumors were given. The irregular use of active participles were analyzed, the typical cases usage in periodicals of the studied period was illustrated. Subject-estimated role of juxtaposition denoting qualities, states and processes was defined. Emotionally evaluative function of foreign components of compound words has been shown.

Key words: mass-media, word formation standard, denotations, neoplasms, juxtaposit, occasionalism, usual word.

Ніна Іваницька
(Вінниця)

УДК 811.161.2'367.625

ЗМІСТОВА Й ФОРМАЛЬНА СКЛАДОВІ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОГО ПОЛЯ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗЕВИХ СЛОВНИКАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Стаття сфокусована на опис інтерпретаційної частини (інтерпретаційного поля) термінів із різних галузей науки. Зазначено складність проблем, пов'язаних із вивченням терміна. Поставлено акценти на виявленні й доведенні мінімального комплексу обов'язкових диференційних ознак терміна, зафіксованих у інтерпретаційних полях щодо змістової й формальної складових. Особливу увагу приділено «зачинам» інтерпретаційних полів (іменниковим словоназвам), особливостям їхнього валентного потенціалу, що виявляється в розгортанні обов'язкових формальних структур тлумачення терміна. В описах змістової складової інтерпретаційного поля двослівних термінів із прикметниками звернено увагу на розподіл сем у найменуваннях відповідних понять, що слугує підтвердженням термінологічного статусу таких і подібних номінант.

Ключові слова: термін, інтерпретаційне поле терміна, змістова складова терміна, формальна складова терміна, однослівні терміни, двослівні терміни.

Проблематика лінгвістичної науки, сконцентрована навколо терміна як металінгвістичної реалії, що слугує мовною номінацією поняття, є надзвичайно складною й різновекторною. У більшості робіт, присвячених термінології, мова йде головним чином про функціонування термінів у певній галузі знання, про зміни в термінології, про особливості фіксації термінів у словниках різних типів, про принципи укладання спеціальних термінологічних словників із різних галузей знань. **Актуальною** є також проблема самого терміна.

Глобальні, як і часткові питання терміна (термінології, термінографії) у працях учених трактуються по-різному, хоча й зводяться до спільного – визначення суттєвої домінанти цього мовного феномена, а саме – обов'язкової чіткості його (терміна) семантичних контурів, точності й однозначності.

Предмет дослідження – українські терміни різних галузей науки.

Об'єкт дослідження – інтерпретаційне поле термінів, зафіксоване в словниках.

Матеріалом дослідження слугували 200 однослівних термінів разом із їхніми інтерпретаційними полями, зафіксованими в термінологічних словниках.

У дослідженні поставлені такі **завдання**:

- а) виявити й згрупувати основні способи інтерпретації однослівних термінів;
- б) дослідити залежність структури способів інтерпретації терміна від його «однослівності/кількаслівності»;
- в) з'ясувати структуру обов'язкового мінімуму диференційних ознак в інтерпретаційному полі термінів із різних галузей науки.

Сучасну науку про терміни в різних аспектах характеризує виважений підхід до традицій і надзвичайно інтенсивне оновлення тематики й новизна підходів та ідей у сучасній науці (Ф. Бацевич, О. Боровська, К. Городенська, П. Гриценко, М. Дмитрук, С. Дорошенко,

ЗМІСТ

I. ФУНКЦІОНАЛЬНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ.	
ТЕОРІЯ НОМІНАЦІЇ.....	3
Бабчук Ю. Тембральні особливості використання вигуку УЕАН в мовленні чоловіків.	3
Бреус Олександр. Специфіка неологізмів у сучасній англійській мові та джерела їх виникнення.....	7
Голяк Вікторія, Крайняк Оксана. Лексико-семантичні особливості дієслів зі значенням «думати» в сучасній німецькій мові.....	12
Засць Валентина. Динаміка словотвірної норми в інформаційному ресурсі українськомовного ЗМІ кінця ХХ-початку ХХІ ст.....	15
Іваницька Ніна. Змістова й формальна складові інтерпретаційного поля термінів у галузевих словниках сучасної української літературної мови.....	20
Косович Ольга. Інтеграція арабізмів у систему французької мови, їх адаптація, мовні особливості.....	26
Кузнєцова Ірина, Шишлаков Максим. Семантичний аналіз англійських термінів архітектури й будівництва.....	31
Лазаренко Наталія. Культура мовлення викладача як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога.....	36
Лісняк Наталія. Поетичний образ світу у лемківських піснях.....	42
Стишов Олександр. Поза словникова розмовна метафора в сучасній українській мові.	47
Чорноус Оксана. Варіантність чоловічого іменника м. Кіровограда.....	54
II. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КАТЕГОРІЙНОЇ ГРАМАТИКИ.....	60
Глушук-Олея Ганна. Статус експлетивного заперечення в іспанській мові.....	60
Кіркоська Інга. Футуральність як сфера міжкатегоріальної взаємодії в континуумі категорій модальності, аспектуальності та темпоральності (на матеріалі французької мови).....	64
Кришук Валентина. Функціонально-семантичні особливості вставних і вставлених конструкцій у текстах художньої прози.....	68
Ловейко Тетяна. Морфологічний аналіз пейоративної лексики в українських замовляннях.....	72
Лопата Вікторія. Реченнєвотвірний потенціал орнітологічних дієслів неповної особової парадигми в українській мові.....	77
Меньшиков Игорь. Синтаксические коллизии в конструкциях с именем числительным как частью речи	82
Суима Ирина. Функционирование эвристического респонсива в английском языке.....	87
Тищенко Олена. Суб’єктно-атрибутивна та об’єктно-атрибутивна функції родового відмінка іменників у заголовках інформаційних повідомлень грецьких газет.....	92
Шевельова-Гаркуша Наталя. Методика дослідження ритміко-синтаксичної організації віршованого мовлення.....	96